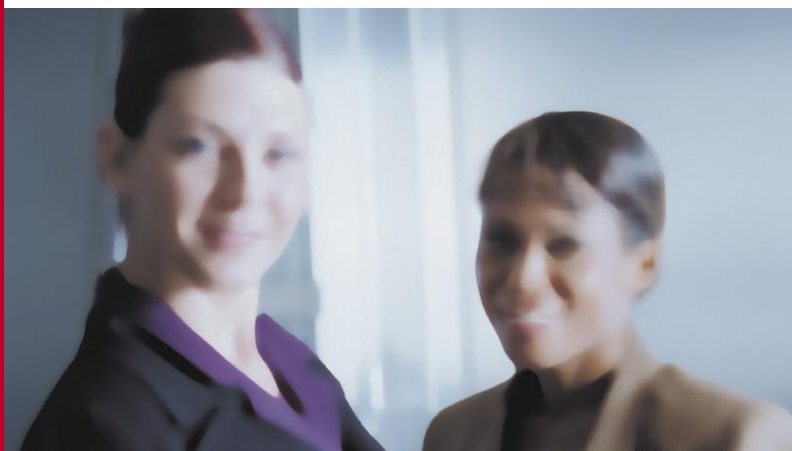

Paula Salonen

OHJAAKO HARJOITTELU ASiantuntijuuteen?

Selvitys ammattikorkeakoulu-
opiskelijoille toteutetusta
harjoitteluaiheisesta kyselystä

B: AJANKOHTAISTA - AKTUELLT

OHJAAKO HARJOITTELU ASiantuntijuuteen?

Selvitys ammattikorkeakouluopiskelijoille
toteutetusta harjoitteluaiheisesta kyselystä

JULKAISIJA:

Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu
Mellersta Österbottens yrkeshögskola
Närvilänkatu 8, 67100 Kokkola

Taitto:

Paula Salonen

Kannen kuva:

IT Stock, Lehtikuva, Photo Alto

B: AJANKOHTAISTA – AKTUELLT

ISBN 952-5107-47-7 (PDF)

ISSN 1239-0755

SISÄLLYS

1. HARJOITTELUN KEHITTÄMISHANKE.....	6
2. SELVITYKSEN TOTEUTTAMINEN.....	7
3. AINEISTON KUVAUS.....	8
4. HARJOITTELUKÄYTÄNTEET.....	11
4.1 Harjoittelun ajankohta.....	11
4.2 Harjoittelupaikat.....	13
4.3 Harjoittelupaikan hankinta ja sopimukset.....	15
4.4 Harjoittelun rahoitus.....	17
5. OHJAUS.....	19
5.1 Yleistä.....	19
5.2 Ohjaus harjoittelun eri vaiheissa.....	20
5.3 Opiskelijoiden toiveita ohjaukselle.....	21
6. ARVIOINTI.....	24
7. RAPORTOINTI.....	25
8. HARJOITTELUSTA KOETTU HYÖTY AMMATILLISELLE KASVULLE.....	27
LÄHTEET.....	30
LIITE 1	
LIITE 2	

1. HARJOITTELUN KEHITTÄMISHANKE

Harjoittelun kehittämishanke on yksi opetusministeriön vuosina 2004–2006 rahoittamista ammattikorkeakoulujen yhteisistä verkostohankkeista. Verkostohankkeet toteutetaan kaikkien ammattikorkeakoulujen yhteistyönä, ja niissä pyritään verkostoitumiseen, tietämyksen jakamiseen sekä yhteisten näkemysten aikaansaamiseen. Hankkeiden koordinoituvastuu on eri ammattikorkeakouluilla. Harjoittelun kehittämishanketta koordinoi Keski-Pohjanmaan ammattikorkeakoulu.

Harjoittelu on osa ammattikorkeakouluopintoja. Harjoittelua on kaikilla koulutusaloilla ja kaikissa ammattikorkeakoulututkinnoissa. Harjoittelun tavoitteista säädetään Valtioneuvoston asetuksen ammattikorkeakouluista (352/2003) 7 §:ssä: ”Harjoittelun tavoitteena on perehdyttää opiskelija ohjautusti erityisesti ammattiopintojen kannalta keskeisiin käytännön työtehtäviin sekä tietojen ja taitojen soveltamiseen työelämässä”.

Opiskelijalle harjoittelu on teoriaa ja käytäntöä yhdistävä koulutusvaihe, joka antaa mahdollisuuden opinnoissa hankitun osaamisen soveltamiseen ja testaamiseen käytännössä sekä luo pohjaa oman osaamisen arviointiin ja itsensä kehittämiseen. Työnantajalle harjoittelu tuo organisaatioon uutta ja ajantasaista osaamista ja toimii samalla rekrytointikanavana. Molemmipuolista hyötyä lisää opintojen loppuvaiheeseen ajoittuvan oppinäytetyön kytkeminen harjoitteluun.

Opetusministeriö päättää kunkin ammattikorkeakoulun koulutusohjelman osalta myös tutkintoon sisältyvän harjoittelun laajuudesta opintopisteinä (VNA 352/2003). Ammattikorkeakoulututkintojen laajuus on 210, 240 tai 270 opintopistettä ja tutkintoihin kuuluu harjoittelua koulutusohjelmasta riippuen 30–120 opintopisteen verran. Ammattikorkeakoulututkinnot ja harjoittelun osuus niissä on esitetty liitteessä 1.

Tässä selvityksessä käytetään opintopisteiden sijasta vielä opintoviikkoja, koska opintojen mitoituksessa opintopistejärjestelmään siirtyminen on tapahtunut vasta vuoden 2005 alusta.

Ammattikorkeakoulut ovat kehittäneet ja kehittävät harjoittelua monin tavoin. Harjoittelun kehittämiseksi on toteutettu esimerkiksi useita projekteja, selvityksiä ja tutkimuksia joko usean korkeakoulun yhteistyönä tai yhden ammattikorkeakoulun tekemänä. Kehittämisen kohteena ovat usein olleet harjoittelukäytänteet tietyllä koulutusosalalla tai tietyissä koulutusohjelmissa.

Kehittämistyöstä huolimatta tai nimenomaan sen pirstaloituneisuudesta johtuen ammattikorkeakoulut eivät ole löytäneet riittävästi koulutusalaakohtaisia yhteisiä käytänteitä eivätkä siten myöskään koko harjoittelujärjestelmää koskevia yhteisiä toimintatapoja. Tähän saakka on puuttunut koko ammattikorkeakouluharjoittelujärjestelmää koskeva kehittämistyö.

Toimintatapojen yhtenäistäminen on tärkeää opiskelijoiden tasa-arvoisen kohtelun vuoksi. Opiskelijoilla on oikeus laadukkaaseen; tavoitteelliseen ja ohjattuun harjoitteluun ammattikorkeakoulusta, koulutusalaista ja opiskeltavasta tutkinnosta riippumatta. Lisäksi on tärkeää, että ammattikorkeakoulun harjoittelu näyttyy valtakunnallisesti nykyistä yhtenäisempänä harjoittelu- paikkoja tarjoaville organisaatioille.

Harjoittelun kehittämishankkeessa ovat mukana kaikki koulutusalat ja kaikki koulutusohjelmat. Hankkeen tavoitteena on kehittää harjoittelua siten, että harjoittelujakso oppimisena työpaikoilla kasvattaa ja kehittää opiskelijan ammatillista osaamista osana ammattikorkeakoulututkintoa. Projektin yleis- tavoitteena on vahvistaa koulutuksen ja työelämän suhteita niin, että opiskeli- joiden harjoittelu toteutuu laadukkaana ja edesauttaa työllistymistä opintojen jälkeen.

2. SELVITYKSEN TOTEUTTAMINEN

Selvitys perustuu harjoittelun kehittämishankkeen ammattikorkeakoulu- opiskelijoille toteuttamaan kyselyyn, joka toteutettiin Internetissä lokakuun 2004 aikana Webropol Realtime Analyser -sovelluksella. Kyselystä tiedoteti- tiin sähköpostitse SAMOK ry:n välityksellä kaikkia ammattikorkeakoulujen opiskelijakuntia. Opiskelijakunnat välittivät kyselyn sähköpostitse edelleen ammattikorkeakoulujen opiskelijoille.

Kyselyn tarkoituksena oli selvittää ammattikorkeakouluopiskelijoiden koke- muksia harjoittelusta. Kyselyllä pyrittiin saamaan vastauksia kysymyksiin kuten:

- Millaisia harjoittelukäytänteitä eri koulutusaloilla ja eri ammattikorkeakou- luissa on?
- Miten harjoittelun ohjausta, arviointia ja raportointia toteutetaan?
- Kokevatko opiskelijat harjoittelun kehittäneen ammatillista osaamistaan?

Kysely muodosti neljä eri aihealuetta, joita olivat taustatiedot, yleiset harjoit- telukäytänteet, ohjaus, arviointi ja raportointi sekä harjoittelun hyöty amma- tilliselle kasvulle.

Kyselyssä oli 30 kysymystä, joista 28 oli strukturoitua ja kaksi avointa kysy- mystä. Strukturoiduista kysymyksistä viidessä oli valmiiden vaihtoehtojen lisäksi vapaakenttäkohta.

Kyselyssä oli lisäksi osio, jossa selvitettiin ammattikorkeakoulujen työnväli- tyspalvelu Jobstep.netin tunnettuutta ja käyttöä opiskelijoiden keskuudessa. Tämän osion koonti on toimitettu ura- ja rekrytointipalveluiden kehittämis- hankkeelle, ja sen tuloksia ei esitellä tässä selvityksessä.

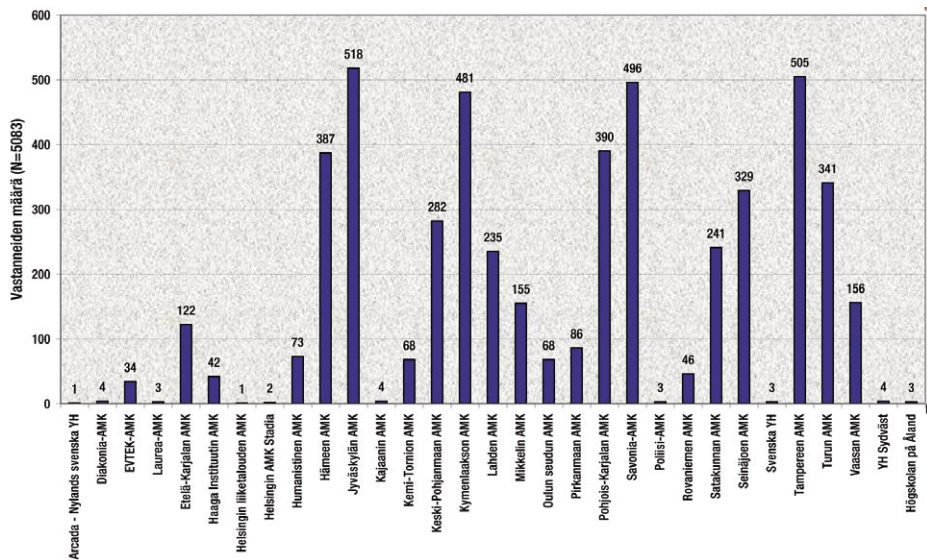
Tässä selvityksessä esiintyvät sitaattit ovat suoria lainauksia opiskelijoiden vastauksista kyselyyn. Suomenkielinen kyselylomake on liitteessä 2.

3. AINEISTON KUVAUS

Kysely toteutettiin suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi ja vastaaminen tapahtui anonymisti. Vastauksia saatiin yhteensä 5083, joista suomenkielisiä oli 4992, ruotsinkielisiä 22 ja englanninkielisiä 69.

Kyselyssä oli oletuksena se, että vastaajilla oli harjoittelua jo suoritettuna; kysymykset oli muotoiltu tämän pohjaoletuksen perusteella. Avoimista vastauksista kävi ilmi, että pieni osa vastaajista ei ollut vielä suorittanut yhtään harjoittelua. Harjoittelua suorittamattomat olivat kuitenkin vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Näiden vastaajien määrä ei ole niin suuri, jotta se aiheuttaisi tulosten vääristymistä.

Vastauksia saatiin kaikista ammattikorkeakoulusta (kuva 1). Eri ammattikorkeakoulusta saatujen vastausten määrässä oli paljon hajontaa – vastausten määrä vaihteli yhden ja 518 vastauksen välillä. Hajonnasta kertoo sekin, että alle viiden vastauksen ammattikorkeakouluja oli 10 kappaletta ja yli 40 vastauksen ammattikorkeakouluja 20.

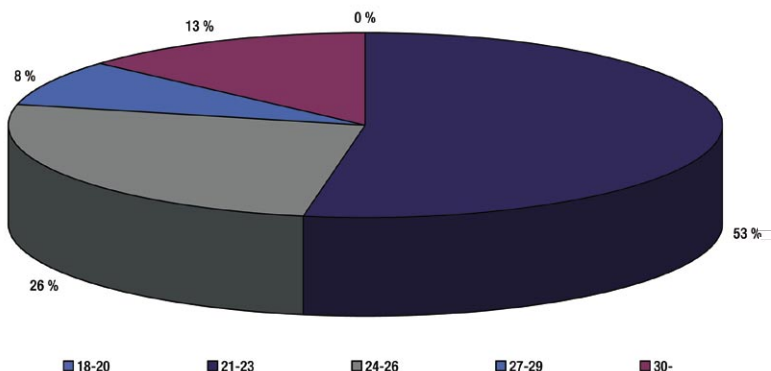

Kuva 1. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden ammattikorkeakoulu.

Huomioitavaa on myös se, että Uudellamaalla sijaitsevien ammattikorkeakoulujen opiskelijoilta tuli varsin vähän vastauksia. Sen sijaan Länsi-, Itä- ja Keski-Suomessa sijaitsevat ammattikorkeakoulut olivat hyvin edustettuina.

Vastaajista 70 % oli naisia ja 30 % miehiä. Vastaajien sukupuolijakauma oli siten vääristynyt verrattaessa sitä kaikkiin ammattikorkeakouluissa opiskeleviin. Ammattikorkeakouluissa opiskelevista noin 53 % on naisia ja 47 % miehiä (Opetusministeriö 2004: 25). Kaikki vastaajat olivat iältään yli 20-vuotiaita. Hieman yli puolet vastaajista oli 21–23-vuotiaita (kuva 2).

Kuva 2. Kyselyyn vastanneiden ikäjakauma.

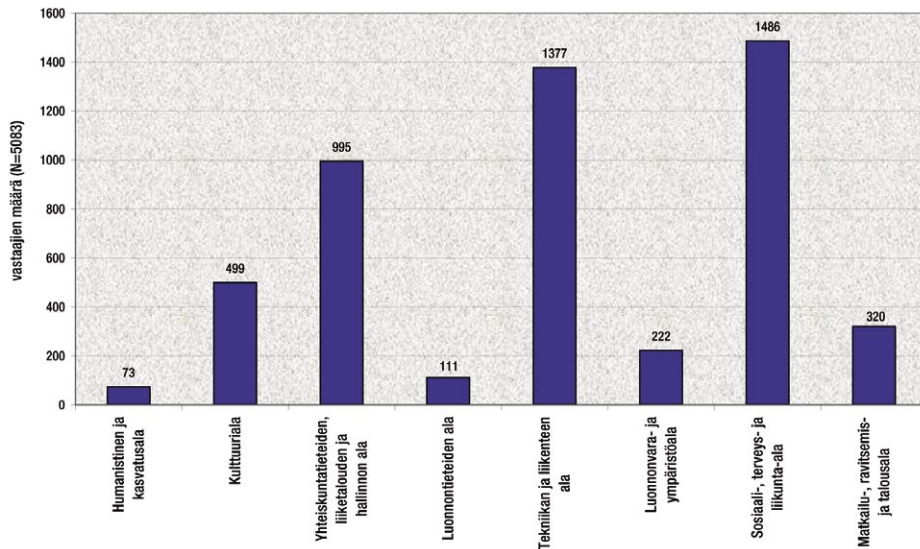
Pohjakoulutuksena 68 %:lla oli ylioppilastutkinto, 26 %:lla ammatillinen perustutkinto ja 6 %:lla jokin muu tutkinto. Muuna tutkintona oli yleisemmin opistoasteen tutkinto tai ammattikorkeakoulututkinto.

Vastaajista lähes 90 % oli opiskellut nykyistä ammattikorkeakoulututkintoansa vastaushetkellä 1-3 vuotta. Lopuilla opintoja oli neljä vuotta tai enemmän (taulukko 1).

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden nykyisen AMK-tutkinnon opiskeluaika.

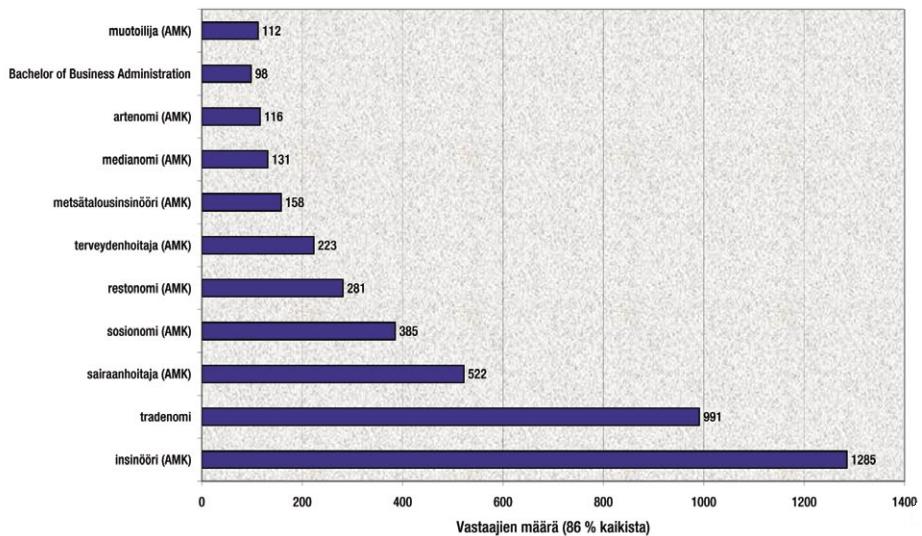
Opiskeluaika	%
1	24,5 %
2	30,0 %
3	34,4 %
4	9,1 %
5	1,7 %
6 tai enemmän	0,3 %

Vastauksia tuli kaikilta koulutusaloilta – eniten sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalta sekä tekniikan ja liikenteen alalta (kuva 3).

Kuva 3. Vastanneiden opiskelijoiden koulutusala.

Vastaajien tavoitetutkintoja tarkasteltaessa havaitaan, että kaikista ammatti- ja korkeakoulututkinnoista vain viiden tutkinnon edustajilta ei saatu vastauksia. Nämä viisi tutkintoa olivat apuvälineteknikko, estenomi, optometrismi, Bachelor of Music Management, Bachelor of Public Health Nursing sekä Bachelor of Social Services. Eniten vastauksia saatiin insinööri- ja tradenomiopiskelijoilta (kuva 4).

Kuva 4. Vastanneiden opiskelijoiden 11 yleisintä tavoitetutkintoa.

4. HARJOITTELUKÄYTÄNTEET

Taulukon 2 mukaan näyttäisi siltä, että kaikki vastaajat olivat suorittaneet harjoittelua vastaushetkeen mennessä. Mutta kuten edellä todettiin, avoimista vastauksista kävi ilmi, että osa vastaajista ei ollut vielä suorittanut yhtään harjoittelua. Tulokset pitävät siten kysymyksen 9 ”Kuinka paljon olet suorittanut harjoittelua vastaushetkellä?” (liite 2) osalta osittain paikkansa.

Taulukko 2. Suoritetun harjoittelun määrä vastaushetkellä.

Harjoittelun määrä	%
1-5 ov	21 %
6-10 ov	20 %
11-15 ov	11 %
16-20 ov	29 %
21-25 ov	4 %
26-30 ov	5 %
31 ov tai enemmän	10 %

Vastanneista lähes kolmasosalla harjoittelua oli takanaan 16–20 opintoviikkoa. Yli 11 opintoviikkoa harjoittelua suorittaneiden määrä vastanneista oli lähes 60 %. Tämä lisää vastausten arvoa, sillä harjoittelua paljon suorittaneilla opiskelijoilla on enemmän kokemuksia ja myös näkemyksiä asiasta.

Vastanneet olivat olleet harjoittelussa pääosin Suomessa. 8 % oli ollut harjoittelussa myös ulkomailla (taulukko 3).

Taulukko 3. Harjoittelun suorittamispaikka.

Missä olet suorittanut harjoittelua?	%
Suomi	92
Ulkomaat	2
Suomi ja ulkomaat	6

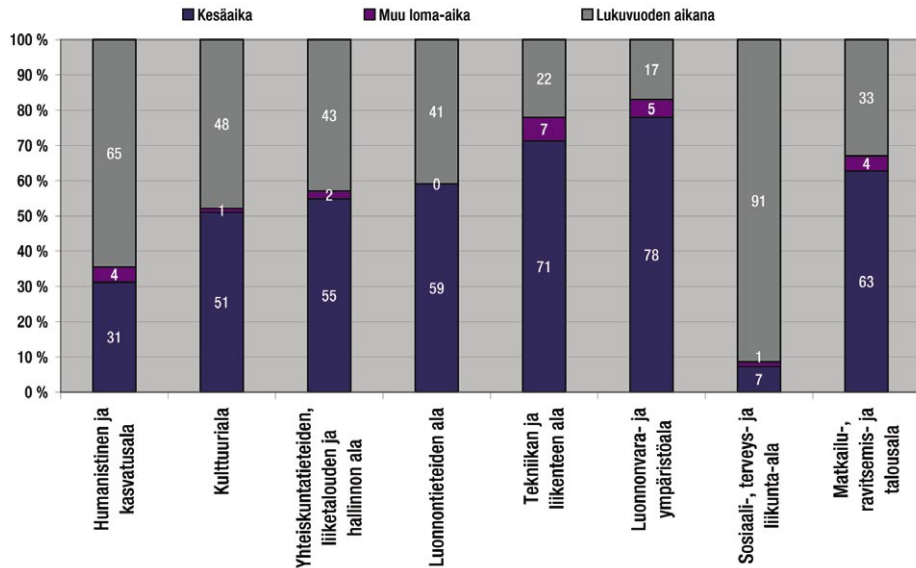
4.1. Harjoittelun ajankohta

Harjoittelu oli ajoittunut tasaisesti sekä kesäaikaan että lukuvuoden aikaan (taulukko 4).

Taulukko 4. Harjoittelun ajoitus.

Harjoittelun ajoitus	%
Kesäaika	48 %
Muu loma-aika	3 %
Lukuvuoden aikana	49 %

Harjoittelun ajoituksessa on nähtävissä kuitenkin selvää vaihtelua koulutusalan mukaan. Kesäaikana suoritettu harjoittelu on tavallisempaa kaikilla muilla koulutusaloilla paitsi sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla sekä humanistisella ja kasvatusalalla (kuva 5). Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla peräti 91 % vastanneista opiskelijoista kertoo suorittaneensa harjoittelua lukuvuoden aikana. Luonnonvara- ja ympäristöalalla harjoittelun suorittaa peräti 78 % kesäaikana. Myös tekniikan ja liikenteen alalla kesäaikana suoritettu harjoittelu on tavallista.

Kuva 5. Harjoitteluajankohdat eri koulutusaloilla.

Opiskelijat kokevat jonkin verran ongelmia harjoittelun ajoittamisen suhteen. Kesäaikana suoritettavaa harjoittelua pidettiin ongelmallisena etenkin palkatonta harjoittelua tekevien opiskelijoiden keskuudessa. Koska kesäaika on opiskelijoille ainoa mahdollisuus hankkia rahaa talvea varten, koko kesän kuluminen palkattomassa harjoittelussa koetaan hankalana.

Myös joillakin koulutusaloilla, erityisesti matkailualalla toivottiin harjoittelua myös talviaikaan:

”...Harjoitteluja tulisi sijoittaa eri vuodenaikoihin, esim. kesäaikaan ja toinen talviaikaan. Näin ainakin matkailualalla saisi huomattavasti enemmän kokemusta eri sesongeilla.”

Joissakin koulutusohjelmissa harjoittelu on ajoitettu alkamaan varhain keväällä, jolloin on vaikea löytää harjoittelupaikkoja:

”Harjoittelun huonoja puolia: koulutusohjelmassamme harjoittelu on ajoitettu 2–3 vuoden keväälle, maaliskuusta elokuun loppuun. On todella hankalaa löytää harjoittelupaikkaa noin aikaisin keväällä!! Varsinkaan sellaista, josta saisi myös

palkkaa, useimmat yritykset ottavat koululaisia kesätöihin/harjoitteluun vasta toukokuun alusta.”

Opiskelijat toivoivat myös harjoittelun parempaa integrointia muuhun opetukseen. Harjoittelun haluttiin sijoittuvan tasaisesti opintojen yhteyteen, ja ongelmana nähtiin etenkin opintojen loppuvaiheeseen sijoittuva harjoittelu:

”Mielestäni harjoittelua olisi järkevintä suorittaa pienissä osissa koko opintojen ajan, limittäin kouluopetuksen kanssa. Esim. tilaustöinä, joiden hankkimisessa koulu mainostuksen tai yritys- tai muun yhteistyön kautta olisi aktiivinen. Tämä tukisi parhaiten oppimista, koska käytännön työ ja oman alan työelämä tulisi alusta asti tutuksi ja oppimaansa pääsisi soveltamaan käytännössä.”

”Harjoittelun sijoittuessa kokonaisuudessaan opintojen loppuun ei ole mahdollista vaikuttaa enää opinnoissa tapahtuvaan kehitykseen, jota harjoittelu olisi tukenut. Ei esimerkiksi ole mahdollista enää paneutua harjoittelussa mielenkiintoa herättäneisiin aiheisiin tai ongelma-asioiden selvittely jää vähäiseksi. Mielestäni kahdessa jaksossa oleva harjoittelu myös tradenomi-tutkinnossa olisi suotava.”

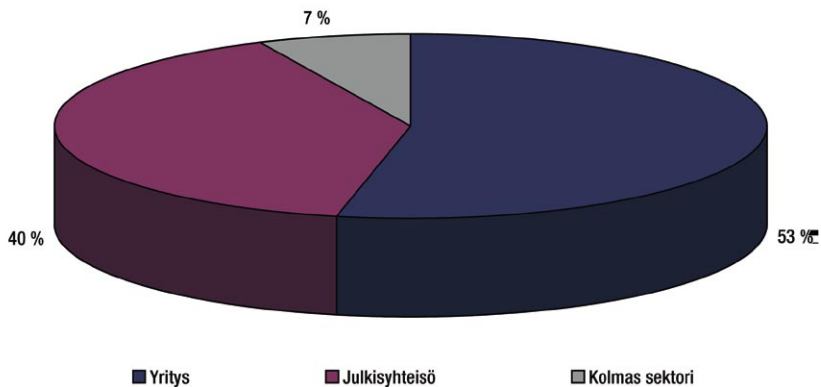
4.2. Harjoittelupaikat

Harjoittelu on mahdollista suorittaa kotimaisessa tai ulkomaisessa yrityksessä, julkisyhteisössä tai muussa yhteisössä, kuten erilaisissa yhdistyksissä tai järjestöissä. Myös työskentely yrittäjänä sekä taiteellinen työ voivat soveltua harjoitteluksi.

Harjoitteluksi soveltuvan työn tulee tukea opiskelua ja mahdollistaa opiskelun kautta saatujen tietojen ja taitojen soveltaminen käytännössä.

Harjoittelujaksojen tulee muodostaa ammatillista kasvua kehittävä polku, harjoittelun tulee olla riittävän monipuolista ja sen tulee edetessään kehittyä haasteellisemmaksi ja vaativammaksi.

Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden harjoittelupaikat olivat enimmäkseen yrityksissä ja julkisyhteisöissä, kuten kunnissa. Vain 7 % vastanneista oli ollut harjoittelussa kolmannella sektorilla kuten erilaisissa yhdistyksissä ja järjestöissä (kuva 6). Huomioitavaa on se, että opiskelijoilta kysyttiin viimeisimmän harjoittelupaikan sijaintia. Tulos voisi olla hieman erilainen, mikäli vastaajat olisivat merkinneet kaikkien harjoittelupaikkojensa organisaatiomuodon.

Kuva 6. Viimeisimmän harjoittelupaikan organisaatiomuoto.

Opiskelijoilla on sekä hyviä että huonoja kokemuksia eri kokoisista harjoittelupaikoista. Myös harjoittelun laatu työtehtävien osalta on vaihtelevaa:

”Yleisesti ottaen harjoittelijoihin suhtaudutaan eri harjoittelupaikoissa ihan hyvin oman kokemukseni perusteella. Toisaalta harjoittelijat ovat ilmaista työvoimaa ja moni työntekijä tuntuu ajattelevan, että heitä ei siksi ole velvollisuus sen kummemmin opastaa. Harjoittelussa oppiminen jää helposti pintapuoliseksi, koska työntekijät eivät osaa jakaa omaa osaamistaan tarpeeksi syvällisesti. Harjoittelun ohjaajat eivät välttämättä ole sen suhteen yhtään sen ammattitaitoisempia vaikka harjoittelija niin voisikin olettaa. Luulisihan ohjaajiksi valittujen olevan motivoituneita opastamaan harjoittelijoita!”

”Harjoitteluni oli yrityksessä, joka on ajantasalla kehityksessä ja halukas uusiutumaan. Tällainen oppimisympäristö harjoittelussa oli erittäin motivoiva.”

”Olen ollut kahdessa eri firmassa harjoittelussa. Olen tyytyväinen valintoihini ja oppinut paljon. Paljon enemmän mitä voisi kuvitella ja paljon enemmän mitä koulussa olen oppinut. Olen pyrkinyt olemaan mukana kaikessa ja tekemään kaikkea. Olen osa työporukkaa eikä minua ole kohdeltu poikkeavasti. Tänään loppuu harjoittelu, mutta maanantaina alkaa työt samassa paikassa. Eli harjoittelu poiki mahtavan työpaikan.”

”Harjoittelu on todellakin vastannut odotuksiani, työ on vaihtelevaa ja vastuullista. Työpaikalla on annettu riittävästi tukea harjoittelijalle, mutta myös luotettu oma-aloitteisuuteen ja järjestetty tilaisuuksia pärjätä omillaan. Työnantaja otti minut ennakkoluulottomasti töihin, vaikka suoraan ilmoitin, että en ole koskaan toiminut vastaavanlaisissa tehtävissä, ja sehän taitaakin olla harjoittelun tarkoitus. Olen sopeutunut työyhteisöön hyvin ja luulen saavani uusia kontakteja ja ystäviä myös tulevaisuutta ajatellen. Huonoa on kenties ollut se, että olen suorittanut työharjoittelua kahdessa eri saman yrityksen toimipisteessä. Se on luonut hajanaisuutta harjoitteluun, mutta toisaalta tuonut vaihtelua. Olen siis joutunut sopeutumaan kahteen eri työyhteisöön, mutta molemmissa olen kyllä viihtynyt. Kummassakaan ei harjoittelijaa ole vähek-

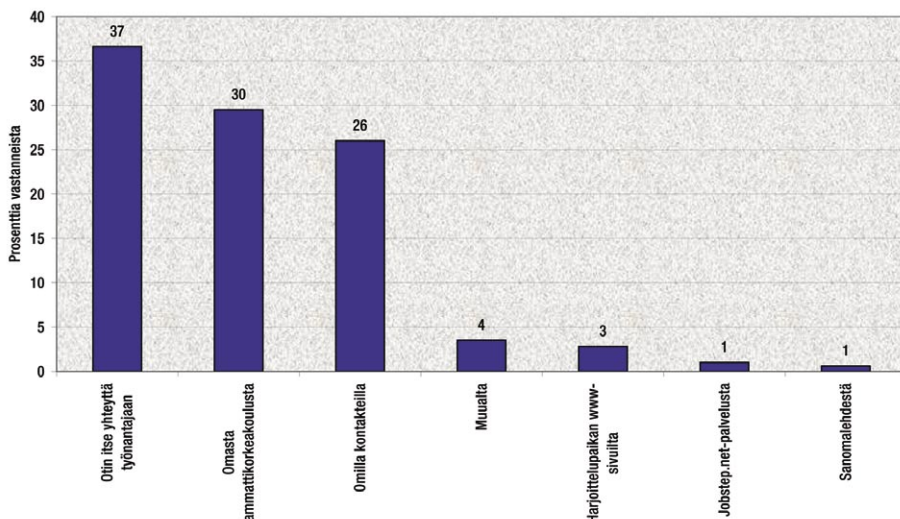
sytty, vaan ymmärretty ja kysymyksiin vastattu väsymättä. ... Itse olen ollut jo monta vuotta työelämässä ennen tätäkin, mutta myös minä koen harjoittelun tärkeäksi, varsinkin kun pääsee testaamaan omaa osaamistaan itselle vieraalla alalla.”

”Harjoittelupaikka oli todella iso ja hain sinne omasta tahdostani. Koulussa paikkaa oli kehuttu ja harjoittelupaikan ohjaajakin antoi sellaisen kuvan, että ”ollaan kyllä niin hyvä harjoittelupaikka”. Se tuntui harjoitteluni edessä ihan sanahelinältä. Tästä syystä tuli sitten sellainen olo, että jos en siellä viihdy, niin se on omaa syytäni. Jos olisi ollut pokkaa, olisin varmasti palautekeskustelussa sanonut, mitkä asiat siellä mättivät oikeasti. Omia ehdotuksiani asioiden tekemiseksi toisin ei noteerattu, eikä paikassa oikein kuunneltukaan mitä muilla oli sanottavaa. Tiedänpä tämän jälkeen minkälaiseksi esimieheksi en ainakaan halua tulla.”

”Yleensä suhtautuminen työntekijöiden puolelta on liian nuivaa ja tylyä. Löytyy toki mukaviakin työntekijöitä sekä ilmapiiriltään loistavia harjoittelupaikkoja. Tuntuu, ettei ohjaamiseen ole kovin suurta motivaatiota työpaikoilla.”

4.3. Harjoittelupaikan hankinta ja sopimukset

Harjoittelupaikan hankinnassa oma yhteydenotto harjoittelupaikkaan ja omat kontaktit ovat tärkeitä (kuva 7). 37 % vastanneista kertoi hankkineensa harjoittelupaikan ottamalla itse yhteyttä työnantajaan. Myös ammattikorkeakoulun tiedotus harjoittelupaikoista on tärkeää, sillä noin kolmasosa vastaajista löysi harjoittelupaikkansa ammattikorkeakoulun avustuksella. Sen sijaan harjoittelupaikan www-sivut, Jobstep.net-palvelu ja sanomalehdet näyttävät olevan vähemmän käytettyjä kanavia. Muita kanavia harjoittelupaikkojen hankkimiseen olivat esimerkiksi työvoimatoimistot.

Kuva 7. Harjoittelupaikkojen hankinnassa käytetyt kanavat.

Opiskelijat tarvitsevat harjoittelupaikkojen hankintaan paljon nykyistä enemmän tukea. Tämä kävi ilmi kysymyksen 17 ”Jos et mielestäsi ole saanut riittävästi ohjausta, niin millaista ohjausta olisit kaivannut?” (liite 2) vastauksista. Opiskelijat toivoivat toiseksi eniten ammattikorkeakoululta apua harjoittelupaikkojen hakuun:

”Mielestäni opettajilta olisi hyvä saada apua harjoittelupaikan etsimisessä viimeistään siinä vaiheessa, kun on ottanut yhteyttä yli pariinkymmeneen paikkaan ja lähetellyt hakemuksia puolen vuoden ajan ilman minkäänlaista tulosta. Ymmärrän kyllä, että siinä oppii kun itse etsii, mutta rajansa kaikella.”

”I sent more than 150 work applications. Some were related to job advertisement and other were just sent to selective companies according to my study field and my preferred job. I submitted also web-applications to some companies that accept applications only by this way. Then I also contact several companies by phone. Furthermore, I registered to different job-recruitment companies such as: jobstep, manpower, varamiespalvelu, edecco. The result: NONE of the companies were even inviting me for an interview!! Some returned the usual ”We’re sorry, but...” computer answer, some said that my experience is very good but they require fluent Finnish for the position, and most of them did not reply (even though they warmly recommend to send them the application). Eventually I got the job by connection. The work placement was good. I managed to learn new things and get more experience. I’m very thankful to the employer that was willing to take the risk and employ me, consider the fact that I’m not yet fluent in Finnish and its quite a small company, and also pay me salary for the work. As a result of my hard work during the summer, he asked me to stay there and continue my contract. My conclusion: 1. Connections works better than everything else. 2. Polytechnics are very welcoming foreign students to Finland, and it’s time that also employers will adopt that attitude (though I fully understand their selection in regard to job candidates). 3. Polytechnics should establish better connections with companies (especially large organisations).”

”Selvempiä vinkkejä alalleni soveltuvista paikoista ja vaikka esimerkkejä aiempien opiskelijoiden harjoittelupaikoista. Selviä työtehtävien ja harjoittelijan aseman kuvauksia työpaikoilta. Ympäripyöreät ja suurpiirteiset ohjeet esim. oman kouluni antamassa harjoitteluoppaassa eivät ole riittävän spesifejä, jotta ne auttaisivat hyödyllisen harjoittelupaikan löytämisessä.”

”Olisin kaivannut muualta tulleen enemmän tietoja opiskelukaupungin mahdollisuuksista. Oli todella vaikeaa miettiä mihin haluaisi harjoitteluun, kun ei edes tiennyt minkälaisia vaihtoehtoja täällä olisi...”

Apua siis kaivattiin itsenäisesti tapahtuvaan harjoittelupaikan hakuun. Joillakin koulutusaloilla, erityisesti sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla, on käytäntönä se, että ammattikorkeakoulu hankkii harjoittelupaikat. Opiskelijat pitivät tätä käytäntöä toisaalta hyvänä, mutta toivoivat järjestelmään enemmän jousivuutta:

”Meillä opettajat määräsivät harjoittelupaikat. Näin ollen päädyin paikkaan, mihin en välttämättä olisi halunnut... Toisaalta tämä oli ihan hyvä asia, sillä harjoittelu avasi silmäni ja yllätyin positiivisesti.”

”Meidän koulussa opettajat hankkivat opiskelijoille harjoittelupaikat. Paikat jaetaan kaikkien luokkalaisten kanssa, joka synnyttää joka kerta riitaa luokassa, kuka saa minkäkin paikan.. Minulle ilmoitettiin erikseen, että koulussamme ei ole tapana opiskelijoilla itse hankkia paikkaa kun tätä ehdotin luokkasovun ylläpitämiseksi ja omaa ammatillista kehitystä ja mielenkiinnon kohteita ajatellen.. Toivoisin koululta hieman enemmän joustavuutta ja ”uudistumista” vanhanaikaisesta ajattelumallista!”

Harjoittelusta tulisi tehdä aina kirjallinen sopimus. Harjoittelusopimuksia on olemassa ammattikorkeakouluissa kahdenlaisia: yhden opiskelijan harjoittelua koskevia sekä puite- tai yhteistyösopimuksia, joissa linjataan useamman opiskelijan ottamisesta tiettyyn harjoittelupaikkaan. Harjoittelusopimus tehdään opiskelijan, harjoittelupaikan ja ammattikorkeakoulun välillä. Suositeltavaa on, että harjoittelusopimus tehdään myös palkallisessa harjoittelussa.

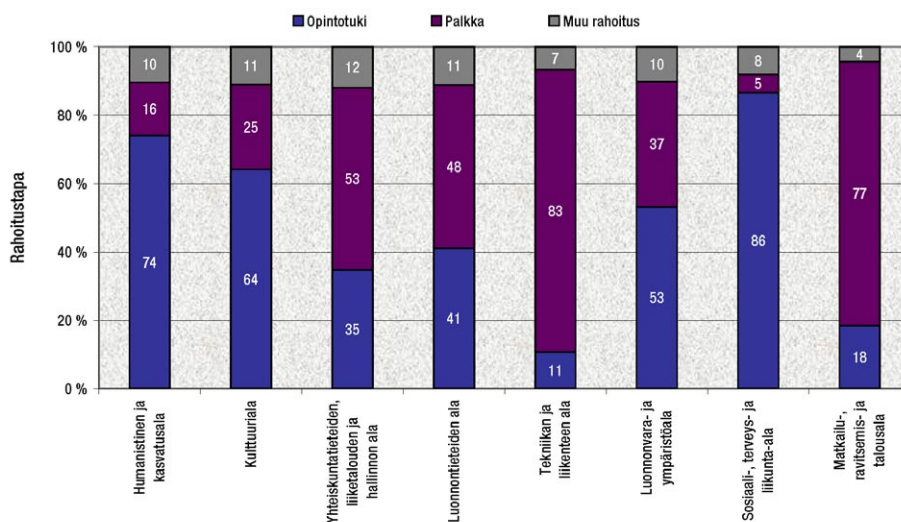
Harjoittelu- tai työsopimuksen teki ennen harjoittelujakson alkua 74 % kyselyyn vastanneista opiskelijoista. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan vastaajista reilu puolet sanoi, ettei harjoittelusta tehty etukäteen sopimusta. Kyseisellä koulutuslallalla kuitenkin puitesopimukset ovat yleisiä ja luultavasti opiskelijat eivät aina edes ole tietoisia sopimuksen olemassaolosta.

”... Lisäksi on naurettavaa, että koulumme harjoittelusopimukset on laadittu siten, että niihin tulee koulutusohjelmajohtajan ja harjoittelupaikan edustajan allekirjoitukset, mutta ei itse harjoittelijan, eli opiskelijan allekirjoitusta. Mielestäni tämä ei ole oikein. Eihän työpaikkaankaan mennä allekirjoittamatta ITSE työsopimusta. Siinä sitoudutaan kirjaimellisesti tulevaan työhön. Koulumme opettajien (jotka ovat laatineet sopimukset) kanssa asiasta on keskusteltu useaan otteeseen, mutta tuloksetta. Olisi opiskelijan edun mukaista, jos jo koulussa painotettaisiin työelämän lähtökohtia eikä tehtäisi asioita miten sattuu. Ehkä olisi hyvä laatia yleiset ohjeet harjoittelusopimusten laatimisesta!”

4.4 Harjoittelun rahoitus

Opiskelija saa harjoittelustaan ”korvaukseksi” minimissään opintopisteitä ja opintotukea. Harjoittelupaikat voivat kuitenkin maksaa opiskelijalle harjoittelusta palkkaa. Opiskelijat saavat harjoittelusta vaihtelevasti palkkaa lähinnä koulutuslallasta riippuen. Kyselyn tulosten mukaan 49 % opiskelijoista rahoittaa harjoittelunsa opintotuella, 43 % palkalla ja 8 % jollakin muulla rahoituksella, kuten opintolainalla, omilla säästöillä, ammattikorkeakoulun myöntämällä harjoittelutuella sekä erilaisilla apurahoilla.

Koulutuslakohtaisesti harjoittelun palkallisuus vaihtelee paljon. Tekniikan ja liikenteen alan opiskelijoista 83 % saa harjoittelusta palkkaa, kun taas sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla vain 5 % opiskelijoista on palkallisessa harjoittelussa (kuva 8).

Kuva 8. Harjoittelun rahoitus eri koulutusaloilla.

Harjoittelu on osa ammattikorkeakouluopintoja ja opiskelija on harjoittelu-paikassa oppimassa, ei varsinaisena työntekijänä. Siten on luontevaa, että opintojen rahoituksena on opintotuki – tällöin myös harjoittelun rahoituksen muodostaa opintotuki.

Toisaalta opiskelija hyödyttää harjoittelupaikkaa työpanoksellaan. Palkan maksu on osoitus siitä, että opiskelijan työtä arvostetaan ja palkka myös lisää opiskelijan työskentelymotivaatiota. Palkallisessa harjoittelussa opiskelija on työ- eikä harjoittelusuhteessa. Työsuhteessa tapahtuvassa harjoittelussa on yhtäläillä kyettävä turvaamaan harjoittelulle asetettujen oppimistavoitteiden toteutuminen.

”Kun harjoittelu on palkallinen, se ei oikeastaan mielestäni eroa tavallisesta kesätyöstä millään tavalla. Ainoastaan ensimmäisessä harjoittelupaikassani minua kohdeltiin harjoittelijana ja siellä sainkin tehdä monipuolisesti töitä. Jos harjoittelu olisi palkaton, harjoittelijan ohjaamiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota. On moraalitonta pitää ilmaista harjoittelijaa, joka tekee kaikki samat työt kuin muutkin työntekijät. Vaikka olenkin ihan tyytyväinen kaikkiin harjoittelupaikkoihini, on pakko myöntää, että opiskelijana raha on määrännyt suuressa osin sen, mihin menin harjoitteluun. Meillä kun kaikki kesät kuluvat harjoittelua suorittaessa, olisi toimeentulo koko opiskeluajan aika keho, jos kesäharjoitteluista ei maksettaisi normaalia palkkaa. Niillä rahoilla kun täytyy elää talven yli.”

”Meillä ei koulun puolesta anneta edes mahdollisuutta vastaanottaa harjoittelusta palkkaa, sillä jo harjoittelusopimus on laadittu siten, että siinä lukee: harjoittelusta ei makseta palkkaa. Tottakai työnantaja on vain hyvillään, kun saa harjoittelijan sinne ilmaiseksi työskentelemään ja jolla vielä teetetään yhden työntekijän työt täysimääräisesti. Koen, että tämä ei todellakaan edesauta jo vallitsevaa sosiaalialan matalaa palkkausta. Eli pelkällä opintotuella on harjoittelut vedetty, vaikka muissa koulutusohjelmissä/koulutusaloilla palkkaa on mahdollisuus vastaanottaa harjoittelusta.”

”Opiskelijajärjestöjen olisi ajettava harjoittelun palkka-asioita. Kun kaikki tekee ilmaiseksi harjoittelut, ei oo missään vaiheessa mahdollista saada niistä palkkaa. Älytöntä kun ammattitaitoista työvoimaa käytetään orjatyövoimana puolilmaseks. Kelan tukisysteemi on myös järjetön. Se, että tekee harjoittelua ja nostaa opintotukea tarkoittaa, että harjoittelun palkka voi olla vain 500 euroa kuussa. Jos opiskelujen aikana muuten on töissä, saa kyllä tuen lisäksi tienata vaikka 1000 euroa kuussa kunhan vuosirajat ei ylity. Idioottimaista! Todellista opiskelijoiden tukemista.”

5. OHJAUS

5.1 Yleistä

Harjoittelun ohjauksen tavoitteena on opiskelijan ammatillisen kasvun tukeminen. Harjoittelun ohjaus nähdään osana koko opiskeluajan kestävästä opiskelijan ohjauksesta, ja sen yleisenä tavoitteena on opiskelijan oppimisen tukeminen. Harjoittelu on ammattikorkeakoulussa aina ohjattua, tämän määrittää asetus ammattikorkeakouluista (352/2003). Harjoittelu edellyttää harjoittelupaikan osallistumista opiskelijan ohjaamisen ammattikorkeakoulun ohella.

Ohjaus on tavoitteellista toimintaa, jossa huomioidaan opiskelijan lähtötaso, hänen omat sekä opetussuunnitelman tavoitteet. Harjoittelun ohjauksessa toimivat yhdessä opiskelija sekä nimetyt ohjaajat harjoittelupaikasta ja ammattikorkeakoulusta.

Ohjauksen toteutuminen opiskelijan oppimista tukevalla tavalla vaatii ammattikorkeakoulun ja työelämän kiinteää yhteistyötä ja yhteistä näkemystä ohjauksen tavoitteesta ja toimintavoista. Lisäksi opiskelijan tietoisuus omasta asemastaan, tehtävistä ja häneen kohdistuvista odotuksista varmistaa ohjaamisen kohdentumisen parhaalla mahdollisella tavalla. Tähän pyritään muun muassa järjestämällä ohjaajakoulutusta harjoittelun ohjauksesta vastaaville henkilöille.

Ohjaus on erilaista opiskelun eri vaiheissa; opintojen alkuvaiheessa ohjausta tarvitaan enemmän kuin loppuvaiheessa. Myös harjoittelun eri vaiheissa ohjaus on erilaista. Ohjaus voidaan jakaa ennen harjoittelua, harjoittelun aikana ja sen jälkeen tapahtuviksi toiminnoiksi.

5.2 Ohjaus harjoittelun eri vaiheissa

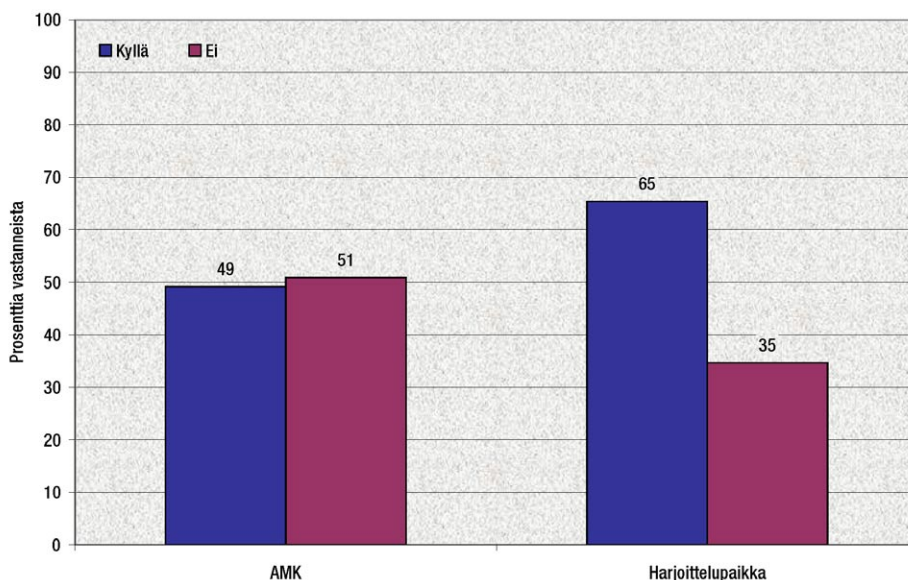
Opiskelijalla tulee olla riittävät tiedot ja taidot ennen harjoittelun alkamista. Ne saadaan harjoittelua edeltävillä opinnoilla sekä ennen harjoittelua tapahtuvalla ohjauksella ja perehdyttämisellä.

Kyselyyn vastanneista opiskelijoista 59 % koki saaneensa riittävästi ohjausta ennen harjoittelujakson alkamista (taulukko 5). 5 % kertoi, ettei ollut saanut lainkaan ohjausta ennen harjoitteluun menoa.

Taulukko 5. Oletko saanut riittävästi informaatiota ammattikorkeakoulustasi ennen harjoitteluun lähtemistä?

Riittävästi	59 %
Olisin tarvinnut enemmän	23 %
Liian vähän	14 %
En ollenkaan	5 %

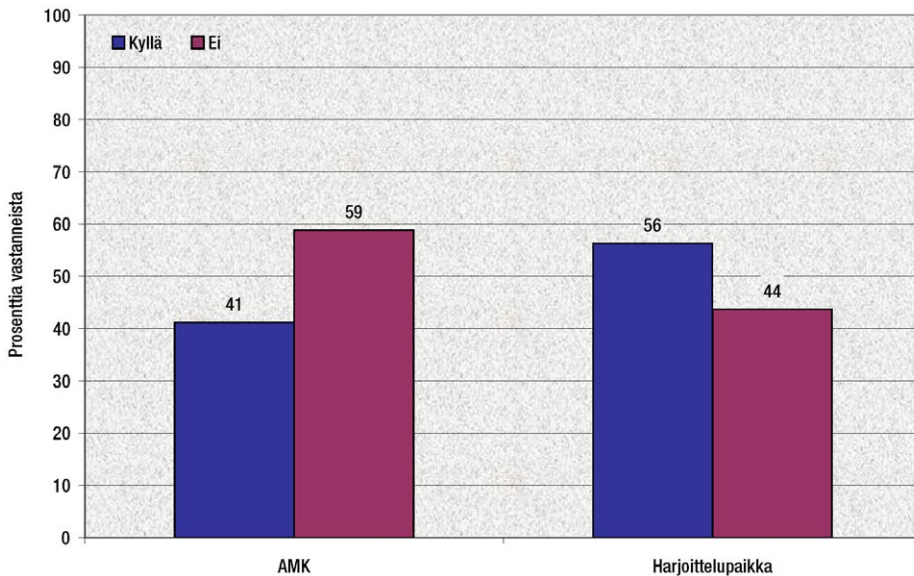
Harjoittelun ohjaus toteutuu harjoittelun aikana paremmin harjoittelupaikalta käsin. Vastanneista opiskelijoista 65 % ilmoitti saaneensa ohjausta harjoittelupaikaltaan (kuva 9). Ammattikorkeakoulun puolelta sen sijaan ohjausta sai harjoittelun aikana vain 49 %. Päävastuu ohjauksesta onkin harjoittelun aikana harjoittelupaikalla, mutta tästä huolimatta suuri osa opiskelijoista suorittaa harjoitteluaan ilman ohjausta.

Kuva 9. Harjoittelun ohjauksen toteutuminen ammattikorkeakoulun ja harjoittelupaikan puolesta.

Tulokset ovat samansuuntaiset tarkasteltaessa ohjausta harjoittelujakson jälkeen. Harjoittelun jälkeistä ohjausta ovat esimerkiksi palautekeskustelut ja

-seminaarit. Harjoittelupaikat olivat järjestäneet harjoittelun palautetilaisuuksia 56 %:lle ja ammattikorkeakoulut 41 %:lle vastaajista (kuva 10).

Kuva 10. Palautekeskustelun, -seminaarin tms. järjestäminen harjoittelujakson päätyttyä ammattikorkeakoulussa ja harjoittelupaikassa.

Opiskelijat pitävät tärkeänä sitä, että harjoittelusta annetaan palautetta jatkuvasti koko harjoittelun ajan.

”Huonoa on ollut se, että palautetta on saanut vasta viimeisinä päivinä, ja sitäkin on pitänyt itse pyytää. Palautetta pitäisi saada jatkuvasti, että tietää mitä taitoja pitäisi vielä kehittää.”

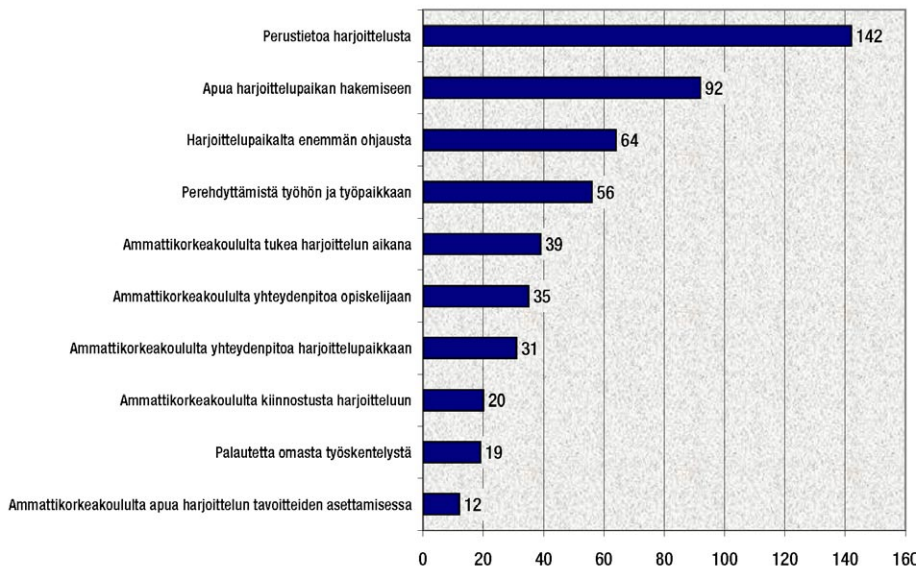
”Tein alaani liittyen käytännön töitä; metsänraivuu ja istuttaminen. Nämä työt olivat jo minulle tuttuja. Olen iloinen saadessani opintoviikkoa ja töistä. Työnantaja suhtautui positiivisesti työhöni ja sain hyvää palautetta työpöytä.”

”Tilanteen ollessa ajankohtainen rakentavaa palautetta, jotta voisi kehittyä.”

5.3 Opiskelijoiden toiveita ohjaukselle

Mitä opiskelijat sitten ohjaukselta haluavat? Tätä asiaa selvitettiin kysymyksellä 17 ”Jos et mielestäsi ole saanut riittävästi ohjausta, niin millaista ohjausta olisit kaivannut?” (liite 2).

Kysymykseen vastasi 865 opiskelijaa. Vastauksista lähes 60 % saatiin luokiteltua sisällönanalyysimenetelmällä ja vastaukset jaoteltiin sisältönsä perusteella kymmeneen eri luokkaan. Kuvaan 11 on koottu vastaajien yleisimmin mainitsemat asiat.

Kuva 11. Opiskelijoiden toiveita ohjaukselle.

Eniten opiskelijat ilmoittivat tarvitsevansa perustietoa harjoittelusta: milloin harjoittelua suoritetaan, kuinka pitkiä harjoittelujaksot ovat, kuinka paljon harjoittelua suoritetaan, milloin harjoittelua voi suorittaa, mitkä ovat harjoittelun tavoitteet, mitä sopimuksia tulee laatia ja millaisia raportteja harjoittelusta tulee kirjoittaa jne.

”Olisin kaivannut koululta tietoa siitä, miten harjoittelussa asetetaan tavoitteita, otetaan vastaan palautetta ja millaisiin työolosuhteisiin tarvitsee/ ei tarvitse tyytyä. Käytännössä meidän koulutusohjelmassa harjoitteluun ohjataan sähköpostitse jotenkin tähän tapaan: hanki harjoittelupaikka - kirjoita raportti. Raportit menee yliopettajalle, mutta niistä ei saa minkäänlaista palautetta. Seminaareja järjestetään, mutta yleensä niihin ei tule juuri ketään. Systemi tarvitsisi niin paljon jämäkämpää otetta, näin harjoittelulle syntyisi enemmän merkitystäkin.”

”Varsinkin ennen harjoittelupaikkaan menemistä pitäisi saada kunnon ohjaus, harjoittelupaikkaan pitäisi selvittää harjoittelijan sen hetkinen koulutus ettei harjoittelijalta vaadita valmiin ammattilaisen osaamista sekä selvittää harjoittelupaikkaan millaisia odotuksia oppilaitoksella on harjoittelupaikkaa kohtaan.”

”Enemmän tietoa mahdollisista harjoittelupaikoista, ajankohdasta jolloin harjoittelu kannattaisi suorittaa, henkilöistä keihin yrityksissä ottaa yhteyttä, yhteistyötä koulunkin puolelta harjoittelupaikkoihin.”

Toiseksi eniten opiskelijat kokivat tarvitsevansa apua harjoittelupaikkojen hakuun. Tätä asiaa on käsitelty enemmän jo kappaleessa 4.3.

Harjoittelupaikalta toivotaan myös enemmän ohjausta: sekä ylipäätään ohjausta harjoittelun aikana että erityisesti harjoittelun alkaessa perehdyttämisessä. Opiskelijat kokevat myös usein, että työpaikan ohjaaja on tavattavissa liian harvoin.

”Tämän hetkisessä harjoittelupaikassa kaipaisin mahdollisuutta tavata ohjaajaa useammin. Ilman ohjaajaa on mahdoton saada toteutettua harjoittelun tavoitteet.”

”Perus työhönopastus olisi jo riittänyt. Lisäksi olisi ollut mielenkiintoista tietää enemmän koko tuotantolaitoksen toiminnasta. Kenelläkään ei harmi vaan tuntunut olevan aikaa kertoa organisaatiosta ja sen toiminnasta. Kaikki tieto, mitä sain, oli osa omaa oivallustani ympäristön toiminnasta.”

”Selkeämpää ohjausta työpaikalta. Tarkempaa ja yksityiskohtaisempaa neuvomista.”

”Harjoittelupaikoissa ollut usein kiire ja työvoimapula, jolloin opiskelijat ovat joutuneet työvoimaksi. Tällöin myös työtehtäviin tarvittava ohjaus on ollut riittämätöntä tai puuttunut kokonaan.”

”Harjoittelun onnistuminen on selkeästi liittynyt ohjauksen laatuun. Ilman kunnollista ohjausta oppiminen on saattanut jäädä vajaavaiseksi ja omia tavoitteita on pitänyt reilusti madaltaa. Henkilökemialla on myös ollut erittäin suuri merkitys ohjauksen saamisessa ja sen laadussa...”

”Ohjaus vaatii melkoista ammattitaitoa. Kaipaen ohjaajalta objektiivisuutta ja halua keskustella asioista kriittisestikin. Ohjaus on eri asia kuin opettaminen ja harjoittelun ei kuulu olla työelämään tutustumista, vaan syvempää ammatillisuuden kehittämistä; puolin ja toisin.”

Opiskelijat suhtautuvat melko kriittisesti ammattikorkeakoululta saatavaan harjoittelun ohjaukseen. Opiskelijat eivät koe saavansa riittävästi apua harjoittelun tavoitteiden asettelussa. Harjoittelun aikana toivotaan myös tukea ja opettajilta kiinnostusta opiskelijoiden harjoitteluihin:

”Puhelinyhteydet jäivät koulun ohjaajalta ottamatta toisessa paikassa kokonaan. Olin unohdettu.”

”Harjoittelu itsessään oli loistava, kiitos yksilöllisen ohjauksen harjoittelupaikan taholta ja oma-aloitteisuuteni. Ohjaus koululta oli hataraa, eikä laisinkaan yksilöllistä. Tätä tulisi erityisesti kehittää ja tukea opiskelijan oma-aloitteisuutta ja harjaannuttamista harjoittelupaikan etsinnästä, hakemisesta ja yhteydenottamisesta alkaen.”

”Harjoittelu oli mukava ja hyödyllinen kokemus, mutta olisin toivonut että ohjaava opettaja olisi hieman enemmän ollut kiinnostunut opiskelijoiden harjoittelusta.”

”Oppilaitoksen puolelta keskustelua ennen, työharjoittelun aikana ja sen jälkeen mm. tavoitteista, ammatillisesta osaamisesta.”

”Koulun harjoittelunohjaajan rooli olisi pitänyt olla toinen: nyt koko harjoittelun aikana en kuullut koulusta mitään. Ehkä hän odotti, että otan itse yhteyttä, jos jotain kysyttävää/ongelmia ilmenee, mutta mielestäni harjoittelunohjaajan pitäisi olla aktiivisemmassa roolissa, näin hän voi viedä tietoa harjoittelupaikasta kouluun, jolloin se tieto on muidenkin opiskelijoiden käytettävissä. Nyt tieto jää opiskelijalle, eikä siirry mielestäni kouluun. Harjoittelunohjaaja ei tiedä, mitä oikeasti harjoittelupaikoissa tapahtuu.”

Opiskelijat toivovat myös ammattikorkeakouluilta aktiivisempaa yhteydenpitoa harjoittelupaikkoihin – sekä harjoittelun aikana että muutenkin. Opiskelijoiden mielestä olisi tärkeää, että työ- ja elinkeinoelämäyhteistyötä tehdään nykyistä enemmän.

”... ja myös jotain kommunikaatiota koulun ja harjoittelupaikan välille. Siis sopimuspaperien postittamisen lisäksi.”

6. ARVIOINTI

Harjoitteluun tulee aina sisältyä arvioinnin. Sen tulisi olla luonteeltaan kehittävä ja ohjaavaa. Arvioinnin tavoitteena on toisaalta opiskelijan ammatillisen kasvun tukeminen ja toisaalta koko harjoittelutoiminnan kehittäminen. Arviointia toteutuu koko harjoitteluprosessin ajan. Se kohdennetaan koko prosessiin; sen toimijoihin ja oppimisympäristöön. Sekä opetussuunnitelmasa asetettujen tavoitteiden että opiskelijan itse asettamien tavoitteiden saavuttamista tulisi arvioida.

Ammattikorkeakouluissa harjoittelua arvioidaan asteikolla hyväksytty–hylätty tai numeerisesti.

Harjoittelun arvioinnissa näyttäisi opiskelijoiden vastausten perusteella olevan vielä paljon kehitettävää. Arviointiperusteet eivät ole läheskään aina opiskelijan ja harjoittelupaikan tiedossa saatika että ne olisi ymmärretty samalla tavalla kaikkien arviointiin osallistuvien osapuolten kesken.

Opiskelijat kokevat ongelmaksi myös sen, että harjoittelupaikalla harjoittelijaa saatetaan verrata ammatissa jo toimiviin henkilöihin, eikä harjoittelulle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijat kokevat myös epäoikeudenmukaisena sen, että harjoittelusta annetaan numeerinen arvosana silloin kun harjoittelun ohjaaja ammattikorkeakoulusta ei ole käynyt harjoittelupaikassa katsomassa opiskelijaa tai pitänyt häneen muutenkaan yhteyttä.

”Ohjaajat eivät ole olleet perillä opiskelijoiden tieto- ja taitotasosta! Informaatio kulkee huonosti ja yhteistä linjaa arvioinnille ei ole löytynyt!”

”Lisäksi opettajalla ei saisi arvioinnissa olla minkäänlaista sanomista opiskelijan arvosanasta (opettaja ei ole nähnyt kuinka hyvin tai huonosti opiskelija on harjoittelussa toiminut!).”

”Mielestäni olisi ollut hyvä jos koulusta olisi oltu yhteydessä harjoittelupaikkaani ja kyselty kuulumisia ja kerrottu esimerkiksi arviointiperusteista.”

”Opettaja olisi voinut enemmän olla mukana, esim. tulemalla loppuarviointiin... tai olisi edes ilmoittanut esteestä.”

”Että oppilaitoksella ja työyhteisöllä olisi yhteinen näkemys siitä, mitä opiskelija hallitsee ja mitä hänen tulee harjoitella käytännön jaksolla ja että arviointikriteerit ymmärrettäisiin samalla tavalla.”

”Myös arviointikriteerit ovat tulkinnanvaraisia ja ympäröivä, joten se minkälaisen arvioinnin saa, riippuu enemmän arvioijasta kuin opiskelijan osaamisesta, eikä opiskelijalla ole käytännössä mitään oikeusturvaa epäasiallisen arvioinnin sattuessa omalle kohdalle. Suurimmat kehittämiskohteet oman alan harjoitteluiden järjestämisessä olisivat: samat tehtävät kaikille ohjaajasta ja paikasta riippumatta, selkeämpi arviointi ja enemmän koulutusta ohjaajina toimiville.”

”Miten vieras opettaja voi arvioida todellisen kehittymisen harjoittelujakson aikana, kun opiskelijan lähtökohtiakaan ei kartoiteta?”

”Joissain paikoissa on tullut hankaluuksia vastaan loppuarviointia tehdessä. Esim. ei arvostella opiskelijaa, miten hän on esim. saavuttanut tavoitteensa vaan peilataan jo työssä käyviin ihmisiin. Näin ollen arvosana saattaa jäädä alemmaksi, kun opiskelijasta taas tuntuu, että tavoitteet olisi tullut täytettyä + muuten kaikki mennyt hyvin.”

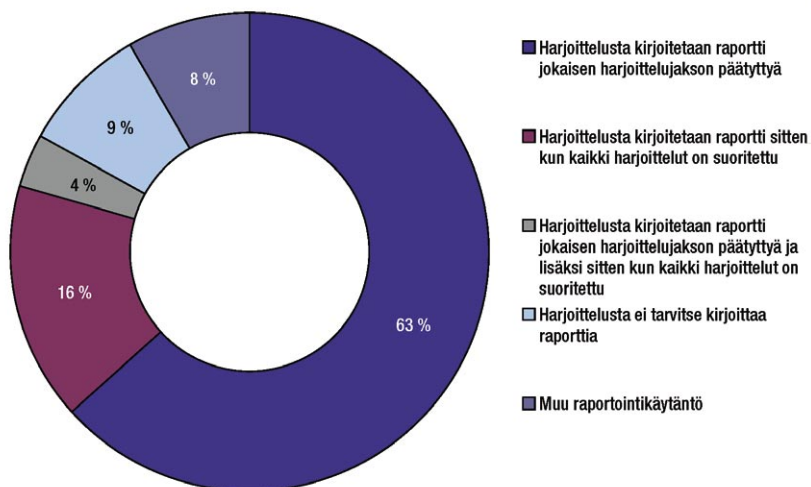
7. RAPORTOINTI

Vastaajista 90 % on joutunut raportoimaan harjoittelusta. Raportointi tapahtuu tavallisesti kirjallisesti, mutta myös suullisia raportointikäytäntöjä on olemassa. Yleisimmin harjoittelusta raportoidaan jokaisen harjoittelujakson päätyttyä (kuva 12).

Tavallista on myös se, että raportointi tapahtuu vasta sitten kun kaikki harjoittelujaksot on suoritettu. Tällöin useassakin eri jaksossa ja eri harjoittelupaikoilla suoritetusta harjoittelusta kirjoitetaan vain yksi raportti. Vastaajista 4 %:lla harjoittelun raportointi koostuu kahdesta edellä mainitusta tavasta, eli jokaisesta harjoittelujaksosta tehdään raportti, ja lisäksi loppuraportti sitten, kun kaikki harjoittelujaksot on suoritettu.

Ammattikorkeakouluissa on käytössä myös muunlaisia raportointikäytäntöjä. 8 % vastaajista ilmoitti raportointikäytännön olevan jokin muu kuin kuvassa

12 esitetyt vaihtoehdot. Muita raportointitapoja olivat tavallisimmin oppimistehtävät, ja -päiväkirjat, suullinen reflektointi, itsearviointi, harjoittelukirjat sekä seminaarit.

Kuva 12. Harjoittelun raportointikäytännöt ammattikorkeakouluissa.

Usein raportointikäytännöt olivatkin useiden raportointitapojen yhdistelmiä, eli harjoittelun raportointiin saattaa kuulua esimerkiksi oppimistehtäviä, kirjallinen raportti sekä seminaari.

Opiskelijat kokevat harjoittelun raportointiohjeistuksen olevan sekavaa ja vaikeasti saatavaa. Opiskelijoilla ei ole selvillä, mitä raportin tulisi sisältää ja milloin se tulisi palauttaa. Opiskelijat myös epäilevät, että raportteja ei lue ammattikorkeakoulussa kukaan ja he toivoisivatkin, että harjoitteluraportteja hyödynnettäisiin enemmän tulevien opiskelijoiden harjoittelupaikkojen hankinnassa. Parhaimmillaan niistä voi saada arvokasta tietoa harjoittelupaikoista ja niiden tarjoamista tehtävistä:

”Lähinnä olisin kaivannut perusteellisemmin ohjausta esim. raporttien laatimiseen eli mitä niissä pitää olla ja mitä niissä halutaan olla, koska raporttien kautta koulu saa kuitenkin kuvan opiskelijan tekemisistä harjoittelun aikana.”

”... Itse kyllästyin hakemaan palkatonta harjoittelupaikkaa ja kirjoittelin raportit vanhasta kesätyöstäni ja bling bling opintoviikkoja satelee. En edes usko, että kukaan luki sitä raporttia, suoraan sanoen en edes tiedä kenelle sen palautin.”

”Olisin halunnut tietää enemmän vaadittavista lomakkeista ja työharjoitteluraportista.”

”Lisää ohjausta harjoittelu raportin tekoon. EN osannut ehkä tehdä sitä niin kuin se olisi pitänyt tehdä.”

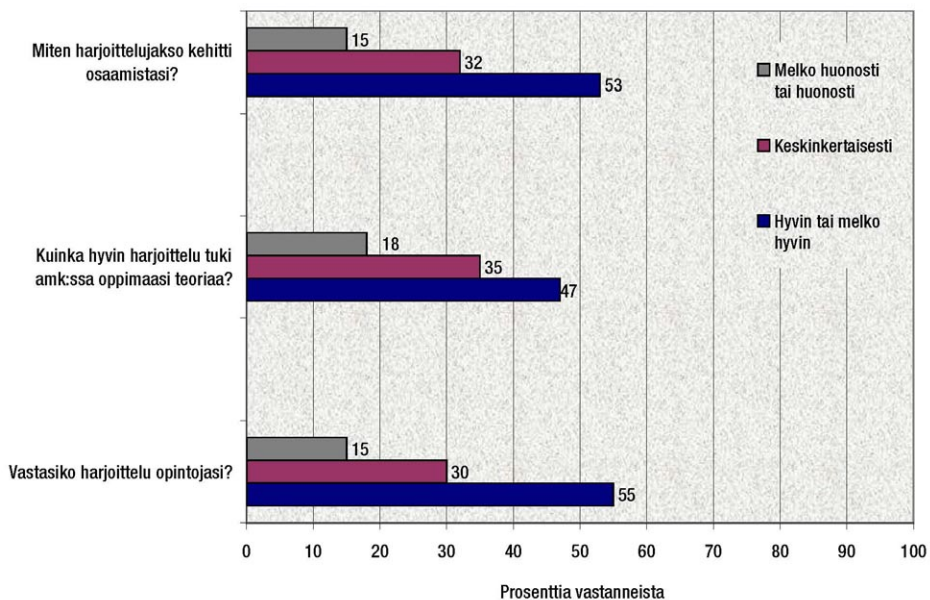
”Harjoittelun raportointi ja muu ilmoittaminen siitä on sekavaa. Ohjeissa on ristiriitaisuuksia.”

”Olin kaivannut perustietoja, kuten missä ajassa harjoitteluraportti pitää kirjoittaa.”

8. HARJOITTELUSTA KOETTU HYÖTY AMMATILLISELLE KASVULLE

Harjoittelun onnistumista ja laatua mitattiin kysymyksillä 18–20: Vastasiko harjoittelu opintojasi? Kuinka hyvin harjoittelu tuki ammattikorkeakoulussa oppimaasi teoriaa? Miten harjoittelujakso kehitti osaamistasi?

Harjoittelun nähtiin kehittäneen osaamista 53 % vastanneista hyvin tai melko hyvin. Kolmasosalla harjoittelujakso oli kehittänyt osaamista keskinkertaisesti ja 15 % melko huonosti tai huonosti (kuva 13).

Kuva 13. Harjoittelusta koettu hyöty opiskelijalle.

Se, koetaanko harjoittelun kehittävä osaamista on paljon kiinni harjoittelu- paikasta, työtehtävistä, ohjauksen laadusta ja harjoittelupaikan suhtautumista opiskelijaan:

”Olen ollut vasta yhdessä viiden viikon harjoittelussa. Satuun samaan paikkaan, jossa sain todella upeaa ohjausta ja keskustelimme paljon tärkeistä asioista. Viisi viikkoa antoivat enemmän kuin koko ensimmäinen kouluvuosi yhteensä. Opinnot ovat tuntuneet aika sisällöttömiltä, eikä teoriaa ollut tuntunut tarttuneen matkaan juuri lainkaan. Harjoittelussa sekini puoli hieman jäsenyi päässäni. Opin paljon, paljon heräsi myös kysymyksiä ja ajatuksia, inspiroiduin uudestaan alan opiskelusta, sain paljon onnistumisen kokemuksia ja löysin ammatillisesti itseäni.”

”Koulussa opitut taidot olivat pahastijäljessä oikeasta työelämästä. Työelämässä ja yrityksissä on kovempi työtahti ja enemmän vastuuta. Ilman työharjoittelua en olisi tajunnut, enkä hahmottanut mitä oikea työ tulee olemaan valmistuttuani. Työharjoittelun jälkeen olen paljon varmempi ja tiedän missä kohtaa minulla on vielä koulutuksessani aukkoja.”

”Harjoittelijalla teetetään liikaa sellaista työtä, joka ei kuulu oikeasti työnkuvaan; työpaikoilla käytetään suorastaan juoksutyttönä ja teetetään kaikki tympeät hommat, joihin tuhraantuu hirvittävästi aikaa. Esimerkiksi varaston siivous ja jatkuva papereiden monistaminen (muiden työntekijöiden) eivät hirvittävästi kehitä omaa ammatillisuutta. Työpaikoilla ei kuitenkaan mielellään keskustella asiasta tai oteta vastaan kritiikkiä, harjoittelija saa vain helposti vaikean työntekijän ja valittajan maineen. Joten helpommalla usein pääsee, kun kiltisti tekee kaiken sen mitä käsketään.”

”Harjoittelu ei vastannut odotuksiani mitenkään. Lukuisista kyselyistä huolimatta tekemistä ei tahtonut löytyä. Oli todella turhauttavaa istua koko harjoittelu-aika tyhjänpanttina. En ole ikinä eläissäni kokenut itseäni niin tarpeettomaksi.”

Vajaa puolet vastaajista kertoi harjoittelun tukeneen hyvin tai melko hyvin ammattikorkeakoulussa opittua teoriaa. 35 % sanoi harjoittelun tukeneen teoriaa keskimääräisesti ja lähes neljännes sanoi sen tukeneen melko huonosti tai huonosti ammattikorkeakoulussa opiskeltua teoriaa (kuva 13).

”Harjoittelussa oppi todella hyvin käytännössä opetetut asiat, jotka näin ollen jäivät paremmin muistiin. Harjoitteluni oli siinä mielessäkin erittäin hyvä, että työtehtäviäni kehitettiin koko ajan haluamaani suuntaan opintosuuntautumaani vastaavaksi. Huonoa oli se, että aina ei ollut tekemistä ja jotkin päivät tuntuivat tylsiltä.”

”Minusta on ollut aivan upeaa, että olen saanut suorittaa niin paljon opintoviikkoja työoppimisena. Olen tällöin saanut testata koulussa oppimiani taitoja työelämässä. Lisäksi työelämässä oppii paljon sellaista, mitä ei koulussa opeteta ja päinvastoin. Teoria ja harjoittelu täydentävät toisiaan mainiosti! Olen ollut hirveän tyytyväinen.”

”Harjoittelut ovat syventäneet koulussa saatuja asioita. Niiden kautta on voinut katsoa, sopiiko tietty työpaikka itselle, ja niiden kautta olen saanut kesätöitä. Kaikki harjoitteluni ensimmäistä lukuunottamatta ovat olleet antoisia.”

”Koulussa opettava teoria ei aina kohtaa käytännön työssä - tietyissä tilanteissa ”kentällä” kirjatietous ja sen mukaan toimiminen ei ole aina suotavaa ja oikeinkaan, mutta pärjäähän sitä maalaisjärjellä, kun sitä oikein osaa käyttää. Harjoittelujaksojen tulisi olla enemmän vapaasti valittavia, sillä työpaikkoja on niin monenlaisia ja mikäli ”joutuu” harjoittelun suorittamaan paikassa jossa istut työpöydän ääressä 8 tuntia päivässä, niin mitä opimme tästä?! Kun työharjoitteluun lähemme, haluammehan myös oppia kyseisen työn kuva niin hyvine kuin huonoine puolineen.”

Vastaajista 55 %:n mielestä harjoittelu oli vastannut sisällöltään hyvin tai melko hyvin opintoja. kolmanneksen mielestä harjoittelu oli vastannut keskinkertaisesti opintoja ja 15 % sanoi harjoittelun vastanneen melko huonosti tai huonosti opintoja.

”Harjoittelupaikan saaminen omalta alalta oli lottovoitto. Ainakin se poiki opinnäytetyön aiheen sekä loi kontakteja mahdollisiin tuleviin työnantajiin. Puhumattakaan siitä kuinka paljon se kasvatti itsevarmuutta omalla alalla työskentelyä varten!”

”Vaikka harjoittelu ei varsinaisesti tukenut koulussa oppimaani teoriaa, niin harjoittelupaikkani vastasi odotuksia ja työpaikkaan olen tyytyväinen. Olen saanut myös jatkaa työsuhteessa harjoittelun jälkeen, joten valmistuttuani minulla on työpaikka heti alla.”

”Vaikka viimeksi suoritettu harjoittelu oli viimeinen harjoitteluni, ja minulla olisi ollut taitoja ja tietoa toimia varsinaisessa työssä itsenäisesti ja ammattitaitoisesti, en saanut siihen mahdollisuutta. Osaksi syynä oli oma toimintani harjoittelupaikkaa hakiessani, en riittävän selkeästi tuonut esille osaamistani ja haluani tehdä ”oikeita” töitä. En myöskään saanut palkkaa harjoittelustani, eikä harjoittelusopimukseeni kirjattu työtehtäviäni. Harjoitteluni muodostui siksi enemmän tutustumiseksi ja tavallaan pintaraapaisuksi ko. työpaikan toiminnasta.”

”Jakso on vastannut erittäin hyvin omaa polkuani ja tavoitteitani. Ollut haastavaa ja johtaa työllistymiseen. Harjoitteluohjaus on ollut harjoittelupaikan puolesta laadukasta, koulun puolelta ohjausta olen saanut riittävästi.”

LÄHTEET

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351>.

Opetusministeriö (2004). Ammattikorkeakoulut tilastoina. 42 s. F.G. Lönnberg Oy, 2004.

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista 15.5.2003/352.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030352>.

TUTKINTOJEN LAAJUUDET JA HARJOITTELUN OSUUS TUTKINNOISTA VUONNA 2005

Humanistinen ja kasvatusala, det humanistiska och pedagogiska området

Tutkintonimike	Laajuus opintopisteinä	Harjoittelun laajuus
Samhällspedagog (YH)	210	30
Viittomakielentulkki (AMK)	240	30
Yhteisöpedagogi (AMK)	210	30

Kulttuuriala, kultur

Tutkintonimike	Laajuus opintopisteinä	Harjoittelun laajuus
Artenom (YH)	240	30
Artenomi (AMK)	240	30
Bachelor of Music Management	270	30
Bildkonstnär (YH)	240	30
Dramainstruktör (YH)	240	30
Formgivare (YH)	240	30
Konservaattori (AMK)	240	30
Kulturproducent (YH)	240	30
Kulttuurituottaja (AMK)	240	30
Kuvataiteilija (AMK)	240	30
Medianom (YH)	240	30
Medianomi (AMK)	240	30
Muotoilija (AMK)	240	30
Musikpedagog (YH)	270	30
Musiikkipedagogi (AMK)	270	30
Musiker (YH)	270	30
Muusikko (AMK)	270	30
Tanssinopettaja (AMK)	240	30
Teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK)	240	30
Tradenomi	210	30
Vestonomi (AMK)	240	30

Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
det samhällsvetenskapliga, företagsekonomiska och administrativa området

Tutkintonimike	Laajuus opintopisteinä	Harjoittelun laajuus
Bachelor of Business Administration	210	30
Bachelor of Business Administration	210	60
Tradenom	210	30
Tradenomi	210	30
Tradenomi	240	30

Luonnontieteiden ala, det naturvetenskapliga området

Tutkintonimike	Laajuus opintopisteinä	Harjoittelun laajuus
Bachelor of Business Administration	210	30
Tradenom	210	30
Tradenomi	210	30

Tekniikan ja liikenteen ala, teknik och kommunikation

Tutkintonimike	Laajuus opintopisteinä	Harjoittelun laajuus
Bachelor of Engineering	240	30
Insinööri (AMK)	240	30
Ingenjör (YH)	240	30
Insinööri (AMK)	240	60
Ingenjör (YH)	240	60
Insinööri (AMK)	270	60
Ingengör (YH)	270	60
Laboratorioanalyttikko (AMK)	210	30
Laboratorieanalytiker (YH)	210	30
Merikapteeni (AMK)	270	60
Sjökapten (YH)	270	60

Luonnonvara- ja ympäristöala, naturbruk och miljöområdet

Tutkintonimike	Laajuus opintopisteinä	Harjoittelun laajuus
Agrolog (YH)	240	30
Agrologi (AMK)	240	30
Agrologi (AMK)	240	50
Bachelor of Forestry	240	30
Hortonom (YH)	240	30
Hortonomi (AMK)	240	30
Hortonomi (AMK)	240	50

Iktyonomi (AMK)	210	30
Metsätalousinsinööri (AMK)	240	30
Miljöplanerare (YH)	240	30
Skogsbruksingenjör (YH)	240	30
Ympäristösuunnittelija (AMK)	240	30
Ympäristösuunnittelija (AMK)	240	50

Sosiaali-, terveystyö- ja liikunta-ala, social-, hälso- och idrottsområdet

Tutkintonimike	Laajuus opintopisteinä	Harjoittelun laajuus
Apuvälineteknikko (AMK)	210	75
Bachelor of Nursing	210	75
Bachelor of Physiotherapy	210	75
Bachelor of Public Health Nursing	240	85
Bachelor of Social Services	210	45
Bachelor of Social Services	210	75
Bachelor of Sports and Leisure	210	30
Barnmorska (YH)	270	120
Bioanalytiker (YH)	210	75
Bioanalytikko (AMK)	210	75
Ensihoitaja (AMK)	240	75
Ergoterapeut (YH)	210	75
Estenom (YH)	210	30
Estenomi (AMK)	210	30
Fotterapeut (YH)	210	75
Fysioterapeut (YH)	210	75
Fysioterapeutti (AMK)	210	75
Förstävårdare (YH)	240	75
Geronomi (AMK)	210	75
Hammasteknikko (AMK)	210	75
Hälsovårdare (YH)	240	85
Idrottsinstruktör (YH)	210	30
Jalkaterapeutti (AMK)	210	75
Kuntoutuksen ohjaaja (AMK)	210	75
Kättilö (AMK)	270	120
Liikunnanohjaaja (AMK)	210	30
Munhygienist (YH)	210	75
Naprapaatti (AMK)	240	75
Optometriker (YH)	210	75
Optometrismi (AMK)	210	75
Osteopaatti (AMK)	240	75

Osteopat (YH)	240	75
Röntgenhoitaja (AMK)	210	75
Röntgenskötare (YH)	210	75
Sairaanhoitaja (AMK)	240	75
Sairaanhoitaja (AMK)	210	75
Sjukskötare (YH)	210	75
Socionom (YH)	210	45
Sosionomi (AMK)	210	45
Suuhygienisti (AMK)	210	75
Terveystenhoitaja (AMK)	240	85
Toimintaterapeutti (AMK)	210	75

Matkailu-, ravitsemis- ja talousala, turism-, kosthälls- och ekonomibranschen

Tutkintonimike	Laajuus opintopisteinä	Harjoittelun laajuus
Restonom (YH)	210	30
Restonomi (AMK)	210	30
Bachelor of Hospitality Management	210	30
Bachelor of Hospitality Management	240	30

KYSELYLOMAKE

1) Ammattikorkeakoulu jossa opiskelet?

- Arcada - Nylands svenska YH
- Diakonia-AMK
- EVTEK-AMK
- Laurea-AMK
- Etelä-Karjalan AMK
- Haaga Instituutin AMK
- Helsingin liiketalouden AMK
- Helsingin AMK Stadia
- Humanistinen AMK
- Hämeen AMK
- Jyväskylän AMK
- Kajaanin AMK
- Kemi-Tornion AMK
- Keski-Pohjanmaan AMK
- Kymenlaakson AMK
- Lahden AMK
- Mikkelin AMK
- Oulun seudun AMK
- Pirkanmaan AMK
- Pohjois-Karjalan AMK
- Savonia-AMK
- Poliisi-AMK
- Rovaniemen AMK
- Satakunnan AMK
- Seinäjoen AMK
- Svenska YH
- Tampereen AMK
- Turun AMK
- Vaasan AMK
- YH Sydväst
- Höghskolan på Åland

2) Koulutusala

- Humanistinen ja kasvatusala
- Kulttuuriala
- Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
- Luonnontieteiden ala
- Tekniikan ja liikenteen ala
- Luonnonvara- ja ympäristöala
- Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala
- Matkailu-, ravitsemis- ja talousala

3) AMK-tutkinto, jota suoritat?

- ▣ agrologi (AMK)
- ▣ apuvälineteknikko (AMK)
- ▣ arthenomi (AMK)
- ▣ bioanalyytikko (AMK)
- ▣ ensihoitaja (AMK)
- ▣ estenomi (AMK)
- ▣ fysioterapeutti (AMK)
- ▣ geronomi (AMK)
- ▣ hammasteknikko (AMK)
- ▣ hortonomi (AMK)
- ▣ iktyonomi (AMK)
- ▣ insinööri (AMK)
- ▣ jalkaterapeutti (AMK)
- ▣ konservaattori (AMK)
- ▣ kulttuurituottaja (AMK)
- ▣ kuntoutuksen ohjaaja (AMK)
- ▣ kuvataiteilija (AMK)
- ▣ kätilö (AMK)
- ▣ laboratorioanalyytikko (AMK)
- ▣ liikunnanohjaaja (AMK)
- ▣ medianomi (AMK)
- ▣ merikapteeni (AMK)
- ▣ metsätalousinsinööri (AMK)
- ▣ nuotoilija (AMK)
- ▣ musiikkipedagogi (AMK)
- ▣ nuusikko (AMK)
- ▣ naprapaatti (AMK)
- ▣ optometristi (AMK)
- ▣ osteopaatti (AMK)
- ▣ restonomi (AMK)
- ▣ röntgenhoitaja (AMK)
- ▣ sairaanhoitaja (AMK)
- ▣ sosionomi (AMK)
- ▣ suuhygienisti (AMK)
- ▣ tanssinopettaja (AMK)
- ▣ teatteri-ilmaisun ohjaaja (AMK)
- ▣ terveydenhoitaja (AMK)
- ▣ toimintaterapeutti (AMK)
- ▣ tradenomi
- ▣ vestionomi (AMK)
- ▣ viittomakielentulkki (AMK)
- ▣ yhteisöpedagogi (AMK)
- ▣ ympäristösuunnittelija (AMK)
- ▣ Bachelor of Business Administration
- ▣ Bachelor of Engineering
- ▣ Bachelor of Hospitality Management
- ▣ Bachelor of Hotel, Restaurant and Tourism Management

- ▣ Bachelor of Music Management
- ▣ Bachelor of Nursing
- ▣ Bachelor of Public Health Nursing
- ▣ Bachelor of Social Services
- ▣ Bachelor of Sports and Leisure

4) Sukupuoli

- ▣ Nainen
- ▣ Mies

5) Ikä

- ▣ 18-20
- ▣ 21-23
- ▣ 24-26
- ▣ 27-29
- ▣ 30+

6) Pohjakoulutus

- ▣ Lukio
- ▣ Perustutkinto tai vastaava ammatillinen koulutus
- ▣ Muu

7) Kotimaakunta

- ▣ Uusimaa
- ▣ Varsinais-Suomi
- ▣ Häme-Uusimaa
- ▣ Satakunta
- ▣ Kanta-Häme
- ▣ Pirkanmaa
- ▣ Päijät-Häme
- ▣ Kymenlaakso
- ▣ Etelä-Karjala
- ▣ Etelä-Savo
- ▣ Pohjois-Savo
- ▣ Pohjois-Karjala
- ▣ Keski-Suomi
- ▣ Etelä-Pohjanmaa
- ▣ Pohjanmaa
- ▣ Keski-Pohjanmaa
- ▣ Pohjois-Pohjanmaa
- ▣ Kainuu
- ▣ Lappi
- ▣ Ahvenanmaa

8) Kuinka monta vuotta olet opiskellut nykyistä tutkintoasi?

- 1 •
- 2 •
- 3 •
- 4 •
- 5 •
- 6 tai enemmän

9) Kuinka paljon olet suorittanut harjoittelua vastaushetkellä?

- 1-5 ov
- 6-10 ov
- 11-15 ov
- 16-20 ov
- 21-25 ov
- 26-30 ov
- 31 ov tai enemmän

10) Missä olet suorittanut harjoittelua?

- Suomi
- Ulkomaat
- Suomi ja ulkomaat

11) Missä oli viimeisin harjoittelupaikkasi?

- Yrityksessä
- Julkisyhteisössä
- Kolmannella sektorilla

12) Mistä sait tiedon harjoittelupaikasta?

- Otin itse yhteyttä työnantajaan
- Omasta ammattikorkeakoulusta
- Omilla kontakteilla
- Muualta
- Harjoittelupaikan www-sivuilta
- Jobstep.net-palvelusta
- Sanomalehdestä

13) Mihin ajankohtaan harjoittelusi on ajoittunut?

- Kesäaika
- Muu loma-aika
- Lukuvuoden aikana

14) Harjoittelusi rahoitus

- Opintotuki
- Palkka
- Muu rahoitus

15) Järjestikö ammattikorkeakoulu harjoittelun ohjausta?

- Kyllä
- Ei

16) Järjestikö työpaikka harjoittelun ohjausta?

- Kyllä
- Ei

17) Jos et mielestäsi ole saanut riittävästi ohjausta, niin millaista ohjausta olisit kaivannut?

18) Vastasiko harjoittelu opintojasi?

- Hyvin
- Melko hyvin
- Keskinkertaisesti
- Melko huonosti
- Huonosti

19) Kuinka hyvin harjoittelu tuki ammattikorkeakoulussa oppimaasi teoriaa?

- Hyvin
- Melko hyvin
- Keskinkertaisesti
- Melko huonosti
- Huonosti

20) Miten harjoittelujakso kehitti osaamistasi?

- Hyvin
- Melko hyvin
- Keskinkertaisesti
- Melko huonosti
- Huonosti

21) Tehtiinkö harjoittelusta etukäteen joko harjoittelu- tai työsopimus?

- Kyllä
- Ei

22) Oletko saanut riittävästi informaatiota harjoittelusta ammattikorkeakoulustasi ennen harjoitteluun lähtemistä?

- Riittävästi
- Olsin tarvinnut enemmän
- Eitan vähän
- En ollenkaan

23) Järjestettiinkö harjoittelujakson päätyttyä ammattikorkeakoulussa palautekeskustelua, -seminaaria tms.?

- Kyllä
- Ei

24) Oliko harjoittelupaikassa palautekeskustelu tms. harjoittelujakson aikana tai jälkeen?

- Kyllä
- Ei

25) Millainen harjoittelun raportointikäytäntö ammattikorkeakoulussanne on?

- Harjoittelusta kirjoitetaan raportti jokaisen harjoittelujakson päätyttyä
- Harjoittelusta kirjoitetaan raportti sitten kun kaikki harjoittelut on suoritettu
- Harjoittelusta kirjoitetaan raportti jokaisen harjoittelujakson päätyttyä ja lisäksi sitten kun kaikki harjoittelut on suoritettu
- Harjoittelusta ei tarvitse kirjoittaa raporttia
- Muu raportointikäytäntö

26) Tunnetko Jobstep.net-palvelun?

- Kyllä, olen rekisteröitynyt käyttäjäksi
- Kyllä, olen vierailut sivuilla mutta en rekisteröitynyt
- Kyllä, olen kuullut siitä
- Ei, en ole tietoinen palvelusta

27) Mistä olet saanut tiedon Jobstep.net-palvelusta?

- Julisteesta/esitteestä
- Muilta opiskelijoita
- Ura- ja rekrytointipalveluhenkilöstöltä
- www-sivuilta
- Opettajilta
- Opiskelijayhdistykseltä
- Muualta, mistä?

28) Oletko hakenut harjoittelu- tai työpaikkaa Jobstep.net-palvelun kautta?

- Kyllä
- Ei

29) Oletko saanut harjoittelu- tai työpaikan Jobstep.net-palvelun kautta?

- Kyllä
- Ei

30) Tähän voit kertoa vapaasti kokemuksistasi harjoittelusta. Vastasiko harjoittelu odotuksiasi, mikä oli hyvää ja mikä puolestaan huonoa?

B: Ajankohtaista – Aktuellt

ISBN 952-5107-47-7 (PDF)
ISSN 1239-0755